

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 910

מסכת בבא מציעא ל"ד - מ' ♦ אהלות ט', ט"ז - י', ב'

בס"ד, כ"ח תשרי תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ דינים של פירות שביעית שנשמרו
- ♦ הצבת כלבי שמירה בפתח השדה
- ♦ מנהגי סעודת "מלווה מלכה"
- ♦ זמן הסתלקותה של הנשמה יתירה

- ♦ מקרים בהם השכחה מוגדרת כפשיעה
- ♦ גריפת רווחים מנכס של הזולת
- ♦ רכב השכרה שהושכר פעמיים
- ♦ ספר תורה שנתרם לאחר שריפה

דבר העורך

כמנחה על מחבת

בהתכנסות של לומדי דף היומי וותיקים, עלתה משאלה שמידי פעם נביא מעשים נאצלים שאירעו עם יהודים מן השורה, שיש בפרסומם כדי לחזק ולעורר את הרגש לקדושה ולרוחניות.

ישנם בוודאי מעשים רבים מאד מן הסוג הזה. לצערנו הנורא, בשואה האיומה נקטע רצף היסטורי של מסורת משפחתית, סיפורים ומעשים שעברו בין בני המשפחה מדור לדור על הדורות הקודמים, אך עם האודים המוצלים מאש שרדו גם סיפורי מופת וגבורה רוחנית על יהודים 'פשוטים'.

דף לה/א כל לא ידענא פשיעותא היא

מקרים בהם השכחה מוגדרת כפשיעה

בסוגייתנו מבואר, שרב נחמן חייב בתשלום שומר ששכח היכן הטמין את החפץ שניתן לו לשמירה. כך גם פסק הרמב"ם (הל' שאלה ופקדון פ"ד הל' ז) והוסף שהשומר אף אינו רשאי לדחות את מועד התשלום בטענה שהוא מחפש אחר החפץ, אלא עליו לשלם את שווי מיד.

כאשר אנו דנים במקרה זה, עלינו לברר מדוע חייב השומר, הרי כל חטאו מתבטא **בשכחה**. וכי כלום אפשר לחייב אדם בממון עקב כך שפרח מזכרונו היכן הטמין חפץ של זולתו? אולם, בעל נתיבות המשפט (ח"מ סי' רצ"א ס"ק י"ד) מבאר שאכן השומר אינו מחוייב על שכחתו, כי אם על **מעשה ההטמנה** של החפץ. כלומר, מעשה הטמנת החפץ נחשב כמעשה נזק, שהרי בעטיו אין אפשרות להשיבו לבעליו, ולפיכך, השומר הוא מזיק שחייב בדמי החפץ שהזיק.

לעומתו, כתב הגאון רבי אליהו קלאצקין זצ"ל (שו"ת אמרי שפר סי' כ"ד), כי אי אפשר להגדיר את פעולתו החיובית של השומר כמעשה נזק, שהרי בשעה שהחביא את החפץ הוא פעל **לטובת** בעל החפץ. לפיכך, הוא סובר, חיובו של השומר נובע **מדיני שומרים**, משום שאחריותו של השומר גם מתבטאת בחובתו לדעת בכל רגע נתון היכן נמצא החפץ שהופקד בידיו לשמירה, ועצם אי הידיעה מהווה "פשיעה" בדיני שומרים.

למחלוקת זו השלכה הלכתית מעניינת לגבי אדם, שאינו "שומר", שהטמין חפץ של זולתו, ושכח היכן הטמינו. וכגון, ראובן שפנה אל שמעון ובקשו שיכניס לביתו חפץ מסויים. שמעון, נענה לבקשת ראובן והניח את החפץ בבית ראובן, אך שכח היכן הניחו ועתה החפץ אינו ביד בעליו. לדעת בעל נתיבות המשפט בעל החפץ רשאי לדרוש תשלום משמעון, שהרי הוא נחשב למזיק, שכן, עקב פעולתו אין החפץ ברשות הבעלים. אולם, לדעת בעל אמרי שפר שאי אפשר

לעילוי נשמת

מרת **נאוה בראל** ע"ה ב"ר חיים ז"ל
נלב"ע ל' בתשרי תש"ס **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **יצחק פרי** ז"ל
ב"ר שמואל זינוויל ז"ל
שהמשיך מורשת אבותיו להדפסת ספרי
בית סוכוטשוב וכן הפיץ במסירות את "מאורות
הדף היומי" בארה"ב. נלב"ע ג' בחשון תשס"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו - בארץ ובארה"ב

זעילוי נשמת

מרת **חיה רחל וינברג** ע"ה
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע כ"ט בתשרי תשמ"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידיו
הר"ר **מנחם וינברג** ומשפ' שיחיו בני ברק

זעילוי נשמת

הר"ר **פנחס נצר** ז"ל
בן יבדלחט"א ר' אברהם צבי שיח'י
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, התמסר
רבות להקמת והפצת הדף היומי בג'ברלטר
נלב"ע בחטף ביום ב' מר חשון תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י מערכת "מאורות הדף היומי"

לעילוי נשמת

מרת **שרה לויטס** ע"ה ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ל' בתשרי **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

להגדיר פעולה מעין זו כפעולת נזק, הוא פטור, ורק שומר חייב באופן זה משום אחריות השמירה שעליו.

דף לה/ב כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו

גריפת רווחים מנכס של הזולת

במשנתנו אומר רבי יוסי את הכלל המפורסם: "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו". רבי יוסי אומר זאת בקשר לשוכר פרה שהשאל לחבירו את הפרה השכורה והפרה מתה אצל השואל. על פי הלכות השומרים, על השואל לשלם את דמי הפרה לשוכר שהשאלה לו, שהרי שואל חייב גם באונסין, ואילו השוכר אינו חייב להעביר את הכסף לבעל הפרה, משום ששוכר חייב רק בגניבה ואבידה אך לא באונסין. אולם, רבי יוסי טוען: "כיצד הלה" - השוכר, "עושה סחורה בפרתו של חברו" - בעל הבית, ועליו להעביר לידי את דמי הפרה, משום שאדם אינו יכול לגרוף רווחים כתוצאה מפעילות בנכס שאינו שייך לו [כל זה לפי מה שכתב הרא"ש ועוד ראשונים בשטמ"ק, שחיוב השמירה של השואל הוא לבעלים. אולם, בתוד"ה החזיר מבאר באופן אחר את סברת ר"י, ולפי"ד לא קיים כלל כל הנידון שלפנינו. ועיין קהילות יעקב סי' כ"ט].

רכב השכרה שהושכר פעמיים: על חידודו של כלל זה נוכל לעמוד כאשר נבחן את המקרה הבא: מעשה באדם ששכר רכב ליום אחד תמורת 100 ש"ח, והשכירו לאדם אחר לאותו יום תמורת 150 ש"ח. האם בעל הרכב רשאי לתבוע מן השוכר להעביר לידי את 50 השקלים שהרוויח מהשכרת הרכב לאחר, בטענה "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו"? בעל מחנה אפרים (הל' שכירות סי' י"ט) מבאר, שאין בעל הרכב רשאי לתבוע זאת, משום שבמקרה זה ה"סחורה" - 50 השקלים, לא התקבלו אצל השוכר כתשלום עבור גוף הרכב, שהרי הרכב מוחזר לבעליו, אלא כתשלום עבור ה**שימוש** ברכב. שימוש זה שייך במלואו לשוכר הראשון ששילם על כך 100 ש"ח טבין ותקילין וכל רווח שעשה בשימוש זה - שלו הוא. הכלל של רבי יוסי "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו" תקף, איפוא, כאשר הלה זכה ברווח תמורת **גוף החפץ**, כפי הדוגמא שמובאת במשנתנו, שהרווח הממוני הוא תמורת **גוף הפרה שמתה**.

ספר תורה שנתרם לאחר שריפה: לפני עשרות שנים, התרוקן בית כנסת בברוקלין ממתפללי, וגבאי בית הכנסת הפקידו את ספר התורה למשמרת בישיבה מסויימת. ביום מן הימים פרצה שריפה בישיבה, וגם ספר התורה שהופקד שם עלה בלהבות השמימה. השמועה הנוראה זעזעה את הציבור ותרומות רבות זרמו להנהלת הישיבה לכתובת ספר תורה חדש. לאחר שספר התורה החדש הוכנס להיכל הישיבה, דרשו גבאי בית הכנסת שהתרוקן ממתפללי לקבל לידם את הספר החדש, כשהם טוענים "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו". שהרי לולא היה ספר התורה שלהם נשרף, לא היתה הנהלת הישיבה מצליחה לגייס תרומות עבור רכישת ספר תורה חדש.

אולם, בעל חלקת יעקב (שו"ת חו"מ סי' כ"ו) דחה את דרישתם והשיב להם, כי במקרה זה אין משתמשים בטענה זו. שכן הנהלת הישיבה לא עשתה "סחורה" בספר התורה שנשרף, ולא קיבלה ממון **תמורתו**, אלא שהסיפור המזעזע שנגע לליבם של רבים, הניאם לתרום ספר תורה חדש לישיבה.

שוכר שביטח את הדירה השכורה: בעל אור שמח (הל' שכירות פ"ה הל' ו') דן אודות שוכר שרכש פוליסת ביטוח עבור הדירה השכורה על ידו, ולאחר זמן כאשר נשרפה הדירה, הוא קיבל את דמי הביטוח לידי. גם במקרה זה טען בעל הדירה: "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו". לכאורה, מקרה זה דומה לסוגייתנו, שהרי במשנתנו שוכר הפרה ויתר על חלק מזמן שכירותו לטובת השואל, ולמרות זאת אין רואים את ויתורו כהשקעה לטובת מקרי אונסין שיארעו לפרה, אלא עליו להעביר את הכסף לידי בעליה. ואם כן, לכאורה, לא נתייחס במקרה זה לתשלום שהשקיע השוכר ברכישת פוליסת הביטוח, ונקבע כי דמי הביטוח שמשולמים **עבור נזקי השריפה** שייכים לבעל הדירה.

אולם הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל מחלק בין המקרים בסברה נפלאה: במשנתנו עיקר כוונת השוכר היתה להשאל את הפרה לשואל ולקבלה בחזרה בריאה ושלמה, והרווח שנפל לידי לא היה פרי השקעה מכוונת, ולפיכך הוא מצווה להעביר את התשלום לידי בעל הפרה. לעומת זאת, השוכר ששילם בכוונה תחילה את דמי הביטוח, קנה זכות מיוחדת בממון ששולם על ידו, ואין לחייבו להעביר זכות מיוחדת זו לידי בעל הדירה (עי' בשו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ג סי' קכ"ח שהביא את פסק חכמי ברודי לפשר בנידון זה).

להלן מעשה מרגש שקיבלנו מאת בני משפחתו של הר"ר יוסף מאיר ז"ל, פרנקפורט - ת"א:
רבים מן היהודים שהתגוררו בגרמניה שירתו בצבא הגרמני, במלחמת העולם הראשונה, כמובן (אגב, עד מלחמת העולם השנייה, מלחמה זו כונתה גם בשם: "המלחמה שתסיים את כל המלחמות"...). בין היהודים שלחמו בשורות הצבא הגרמני היה איש צעיר בשם ר' יוסף מאיר מפרנקפורט, שלחם בחזית נגד צרפת במשך כארבע שנים.

ר' יוסף מאיר יצא למלחמה עם החלטה נחושה כי לא יתגאל במאכלי הנכרים. במשך השנים שלחו לו בקבוקי שמן מן הבית, ועמם היה מטגן לעצמו תפוחי אדמה על מחבת קטנה שנשא עמו לכל מקום. לימים התברר כי חיינו ניצלו בשל הקפדתו על הכשרות: ביום מן הימים ניתקו קווי האספקה אל העמדה, ולא סופק להם כל מזון על ידי הצבא. מפקדי הגזרה היו בטוחים כי מתו מרעב או מהפגזות, אך החייל היהודי ניצל את שק תפוחי האדמה שממנו מחייתו, ואת נסיונו בטיגונם על גבי תנור החימום שנקבע בכניסה למוצב, ובמשך ארבעה ימים התרוצץ לטגן לחיילי הפלוגה מתפודיו שהיו צבורים עמו כמאכלו היחיד. כשוך הקרב הוא זכה לעיטור צלב הברזל. חלפו שנים, גרמניה 'גמלה' ליהודיה כפי שרק גרמנים יודעים, ויהודים רבים נשלחו למחנות ההשמדה. גם תורו הגיע. כמעט. הוא עמד עם אלפי יהודים, וגרמני הקריא את שמות הנספים העתידיים. חמשה אנשים בשם יוסף מאיר היו בין אלפי האנשים. ארבעה מהם נשלחו אל סופם המר. הוא ניצל בזכות עיטור ה'עוז':

אך לא בזאת התכוונו להתמקד, אלא בעוז רוחו של ר' יוסף מאיר, אשר נמנע מהתגאל במאכלי עכו"ם, ואפילו בפת של נכרים לא נגע!

הסכיתו ושמעו - כאשר החייל האמיץ חזר לביתו מן המלחמה, רזה וכחוש מחוסר תזונה הולמת, הוגשה לו לחמנייה למאכל. הוא הכניסה לפיו, נגס בה וכאשר הוא משך קלות את חלק הלחמנייה הלפות בידו, גילה להוותו כי רוב שיניו נעקרו ממקומן ונותרו על הלחמנייה! במשך שנות המלחמה שיניו לא לעסו לחם, שרשיהן נחלשו כמו כל גופו, ומגיל עשרים וחמש לערך,

דף לט/א והשביעית תשמטנה ונטשתה אפקעתא דמלא

תליית פתק על אתרוג בעודו על העץ

סוגייתנו מזכירה את מצוות התורה (שמות כג/א) "והשביעית תשמטנה ונטשתה", לפיה בשנת השמיטה חייב אדם להפקיר את פירות שדהו. כמו כן, אדם הנועל את שדהו בשנה זו ואינו מאפשר לאחרים להכנס אליו, הרי הוא מבטל מצוות עשה (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ד הל' כ"ד).

אדם שלא הפקיר את שדהו בשמיטה: אלא שנחלקו הפוסקים בהגדרת תפקידו של בעל שדה בשנת השמיטה. לדעת הבית יוסף (שו"ת אבקת רוכל סי' כ"ד) על בעל השדה מוטלת חובה מטעם המלך, הקב"ה, לומר בפה מלא כי הוא מפקיר את פירותיו, ואם לא עשה כן, אין לפירות אלו דין הפקר. אולם לדעת המבי"ט (שו"ת ח"א סי' א', ומהרי"ט ח"א סי' מ"ג) הפירות הם "הפקר" גם אם בעליהם אינו מפקיר אותם, משום שהמלך, הקב"ה, מפקירם, כפי ששמע מדברי סוגייתנו האומרת "תשמטנה ונטשתה - אפקעתא דמלא" [על פי זה יסוד מחלוקתם בחיוב פירות נכרים במעשר בשביעית, וע"ע מנחת חינוך מצווה פ"ד, ובחזון איש שביעית סי' י"ט ס"ק כ"ד וסי' כ"ז ס"ק כ"ז מהרש"ם ח"ג סי' ק"א, אגרות משה יו"ד ח"ג סי' צ' ועוד].

דינם של פירות שביעית שנשתמרו: מחלוקת נוספת מובאת בראשונים, לגבי אדם שלא קיים את מצוות התורה ונעל את שדהו בפני אחרים. פירות שדה זה מכונים "פירות משומרים", על שם שהם שמורים מבני אדם שאינם יכולים ליטלם, ונחלקו הראשונים בדינם של פירות אלו. לדעת אחדים מגדולי הראשונים (רמב"ם שם, רש"י יבמות קכב/א ורמב"ן על התורה שם) פירות אלו מותרים באכילה, אך רבינו תם (סוכה לט/ב תוס' ד"ה בד"א, עפ"י התורת כהנים בהר"ט/א) הר"ז"ה, הר"אב"ד וראשונים אחרים, חולקים על כך וסוברים כי פירות משומרים אסורים באכילה. לשיטתם, נסתפקו הפוסקים מהו גדר שימור, האם גם פירות שנשמרו שעה אחת בלבד אסורים באכילה? (עיין חזון איש שביעית סי' ו' ס"ק ה'). להלכה כתבו הפוסקים שאפשר לסמוך על המקילים ולאכול פירות משומרים, אך המחמיר תבוא עליו ברכה (מהרי"ק שם, ועיין חזו"א סי' י' סק"ו, דרך אמונה פ"ד ס"ק קפ"ד ובציון ההלכה).

הצבת כלבי שמירה בפתח השדה: איסור שמירת הפירות מפני אחרים, אינו על ידי נעילת שערי הפרדס בלבד, אלא אסור להשתמש בכל דרך המונעת כניסה של אחרים לפרדס, כגון, על ידי הצבת כלבים אימתניים המבריחים את כל רואיהם, כמבואר בגמרא (לעיל יב/א), שאסור לאדם להציב אריה בשדהו כדי להבריח את העניים ובכך למנוע מהם ליטול מתנות עניים.

שאלה מסועפת נידונה בהלכה לגבי בעל פרדס אתרוגים שהפקיר את שדהו בשנת השמיטה וגילה אתרוג מהודר ביותר על אחד העצים. בעל הפרדס בא במבוכה מאחר שהוא רצה להותיר את אתרוגו על העץ כדי שימשיך לגדול. מאידך גיסא הוא חשש שאם יניח את אתרוגו על העץ יטלוהו אחרים. מאחר שאין הוא רשאי לגדר את העץ או לאסור על אחרים ליטול אתרוג זה, דנו הפוסקים האם תועיל זכיה באתרוג עצמו בעודו על העץ, וכך יהא אתרוגו שלו ואחרים לא יטלוהו (עי' רש"י ראש השנה ט/א, חזון איש שביעית סי' י' סק"ה וסי' י"ג ס"ק ט"ז).

עצה מעניינת בנושא זה כתב הגאון רבי נתן גשטטר זצ"ל (שו"ת להורות לנתן ח"ו סי' קל"ג, קל"ה), שבעל הפרדס החפץ באתרוג זה יתלה עליו פתקה הכוללת גילוי דעת כי הוא חפץ בו, ובכך הוא יהיה כ"עני המהפך בחררה", עליו נאמר שהנטולו ממנו נקרא רשע (קידושין נט/א). [אמנם עצה זו תלויה בשתי הדעות המובאות בשולחן ערוך חו"מ סי' רל"ז, אם באופן זה יש דין עני המהפך בחררה. ועיי"ש ברמ"א שהעיקר כדעה הראשונה שאין בכהאי גוונא דין עני המהפך בחררה].

דף מב/א ואי שהא למוצאי שבת

מנהגי סעודת "מלווה מלכה"

סימן מיוחד, ובו סעיף אחד בלבד, מוקדש בשולחן ערוך לנושא סעודת "מלווה מלכה": "לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת כדי ללוות את השבת, אפילו אינו צריך אלא לכזית" (שולחן ערוך או"ח סי' ש').

אכן, נהגו ישראל ללוות את שבת המלכה בסעודת "מלווה מלכה" הנערכת במוצאי שבת. סעודה זו נועדה לחלוק כבוד לשבת המלכה היוצאת, "כאדם המלווה את המלך בצאתו מן העיר" (רש"י שבת קט/ב ד"ה במוצאי שבת). משום כך גם נוהגים להרבות בהדלקת נרות במוצאי שבת (משנה ברורה סי' ש' ס"ק ג') ולפצוח בזמירות ובתשבחות, כפי שכתב במחזור ויטרי (סי' ק"ו): "משל לבני מדינה המלכים את המלך בקולות וכנורות ונבלים, כך ישראל מלוין את השבת שהיא מלכה בשמחה ושירים".

זמן הסתלקותה של הנשמה יתירה: יש גם שנהגו שלא לעשות מלאכת קבע עד לאחר סיום סעודת "מלווה מלכה", משום שהסעודה נועדה ללוות את השבת, וראוי ללוותה מיד עם צאתה

הוא הילך עם שיניים תותבות. שיניים יהודי.

מה היה מקורה של הרוח האיתנה אשר חיזקה ואימצה יהודי צעיר ובודד בחזית המלחמה, בין גויים גסי-רוח, מול רעב בלתי פוסק, חולשה ורזון?

איש זה גדל על ברכי חינוכו של אבי יהדות גרמניה ומורה הדרך הדגול, הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, אשר כתב על הפסוק בו הקב"ה מנמק מדוע הוא מגלה לאברהם את משפט סדום העומד לצאת אל הפועל: "כִּי יִדְעֲתִי לְמַעַן אֲפָשֶׁר יִצְנֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אֲחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְבַר ה' לְעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל אֲבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דָּבַר עֲלָיו" - "לא למענו בחרתי בו, לעשותו אולי לאמיר גדול ועשיר, אלא להיות מייסדה ומחנכה של אומה זו, אשר כה נעלים תפקידיה; ולא לטובתו - אלא לטובת אומה זו; לתמכו לסעדו בתפקידו כמחנך-עם. ורק בעבור זה חייב אני לגלות לו את עצתי ולהעמיד אותו על סוד דרכי. הן שומה עליו לחולל את הנס החינוכי הגדול - היחיד במינו - לנטוע בלב יחידו, בן הזקונים, את יסוד דרך העם ברוח ובמעש; וכאשר הוא, האב, כבר יהיה שוכב זה עידן ועידנים עם אבותיו - הרי בניו וביתו אחריו, הרי הגוי כולו, עוד יעמוד איתן על יסוד מוצק זה; עודנו חי בו ומגשים הליכותיו; ונמצא כי הוא - האב - חי לעד ולעולם בכל אחד מבניו ובכלל בני ביתו; וכל נטף טל-ברכה הבא לאחרון בניו - על ראש האב יחול".

סוד החינוך הוא לטעת בנפש הרכה יסודות איתנים, יציבים בפני עצמם - לא מכח ציווי של המחנך, אלא מכח הבנתו של המתחנך ואמונתו. אם יטע אדם בלב בניו יסודות למכביר, אך בפיו יאמרם ובמעשיו יתנכר להם... הדוגמה האישית היא אשר תקבע את דברי האב בנפש הבן. יעידו על כך רבבות לומדי הדף היומי, הקובעים עיתים לתורה ומחנכים את בניהם אחריהם לתכליתו של היהודי בעולמו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ולא להסיח את הדעת בעשיית מלאכה (שער הציון ס"ק ה). בשם תלמידי האר"י ז"ל גם מקובל שהנשמה היתירה אינה מסתלקת לחלוטין עד לאחר הסעודה, ומשום כך, עד סיום הסעודה אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש (שערי תשובה או"ח סי' ש', משנה ברורה שם ס"ק ב'). האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' קל"ו) מוסיף ואומר שאין לעשות מלאכה טרם סעודה זו, שמא מתוך טרדת המלאכה ישכח האדם לסעוד סעודת "מלווה מלכה".

"מנהג טוב" ולא הלכה: עם זאת, כמובן שאיסור מלאכה זה אינו חובה הלכתית, אלא מנהג טוב, שהרי עריכת סעודת "מלווה מלכה" אינה חובה כחובת האכילה של ג' סעודות השבת, כי אם "מצווה בעלמא" (משנה ברורה שם).

רבי יוסף חיים זצ"ל (שו"ת תורה לשמה סי' ע"ט) שנשאל האם אכן אין חובה הלכתית להמנע מעשיית מלאכה עד אכילת מלווה מלכה, אף מביא לכך ראיה מעניינת מסוגייתנו בה מבואר, כי שומר כספים חייב להטמינם בקרקע, משום ש"כספים אין להם שמירה אלא בקרקע". אולם, שומר שקיבל כספים לשמירה בערב שבת, אינו חייב להטמינם מיד עם קבלתם, משום שחז"ל לא חייבוהו לטרוח בשעה דוחקת זו, וגם עם צאת השבת אין הוא חייב להטמינם תיכף ומיד, משום שבאפשרותו לטעון שהמתין זמן מה, שמא יזדקק בעל המעות לכספו כדי לקנות בו יין להבדלה. לו היה אסור לעשות מלאכה עד לאחר סיום סעודת מלווה מלכה, טוען רבי יוסף חיים, מדוע גמרתנו אינה מוסיפה לציין ששומר זה אינו חייב לחפור בקרקע ולהטמין את הכסף עד שיסיים את סעודתו? הרי לנו, כי איסור עשיית מלאכה במוצאי שבת, אינו הלכה אלא מנהג טוב.

עריכת שולחן נאה ב"מלווה מלכה": מעניין לציין את דברי הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות ח"ב סי' קס"ו) כי גם העורכים סעודה זו במיני מזונות בלבד מן הראוי שיאכלוה על גבי שולחן מכובד עליו פרוסה מפה נאה, משום שבכך מראה היהודי, כי לו היה הדבר תלוי בו, הוא היה ממשיך ושובת ונהנה מזיו שבת המלכה.

הקפדתו של הגר"א על "מלווה מלכה": ידוע על רבים מגדולי ישראל שהקפידו מאד לערוך סעודת "מלווה מלכה". על הגאון מוילנא זצ"ל אף מסופר, כי פעם אחת במוצאי שבת תקף אותו חולי קשה, שמנע ממנו להכניס מזון לפיו. הגאון ישן קמעא ונרגע מעט ממחלתו, וכאשר התעורר ביקש מבני ביתו כי יפוררו כזית פת ויאכילוהו בכף מן הפירורים, כדי לקיים סעודה חשובה זו (תשובות והנהגות שם).

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לעילוי נשמת אבי מורי החזן

הר"ר שבתי בראון ז"ל

ב"ר עקיבא הלוי ז"ל נלב"ע א' מרחשון תשמ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו החזן

הר"ר יחזקאל בראון הי"ו - מלבורן אוסטרליה

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

